

השותק מצ'ורטקוב

מעשה ביהודי חסיד, סוחר עשיר, תושב העיר צ'ורטקוב. היה לו זכיון לספק לחיל התותחנים האוסטרי אבק שריפה. מחסנים ומרתפים רבים היו בחצרו בהם אחסנו את הסחורה. שנים רבות חי בנחת ובשלוה יחד עם אשתו ובניו, ותורה וגדולה על שולחנו. פעם פרצו בינו לבין אשתו חילופי דברים, היה זה בגלל דבר של מה בכך, אבל בשל כעסו לא נצר את לשונו, ונפלטו ממנו דברי קללה כלפי אשתו "הלוואי שתשרפוי!" כך אמר רחמנא ליצלן.

הדברים יצאו מפיו, וכל גופו התחיל לרעוד, 'אוי ואבוי, אלו דיבורים הוצאתי מפיו?!' כמוכן, הוא התחרט מיד על דבריו אשר נפלטו מפיו, אך את הנאמר אין להשיב.

עברו מספר ימים, ואשתו ירדה לאחד המחסנים כדי להוציא משם חפץ שהיתה צריכה לו. במחסנים שררה אפילה שהיתה הכרחית מבחינה בטיחותית כדי שהאוויר ישאר קריר, מכיון שהאוויר באותם המחסנים היה ספוג בגזים רעילים.

האשה בחוסר זהירות ויתכן שגם לא היתה מודעת לסכנה שבדבר הביאה עימה נר, והדליקה אותו כדי לחפש לאורו.

התוצאה המחרידה לא אחרה לבוא. הגזים התלקחו ופרצה שריפה..

אבק השריפה התלקח, והחלו התפוצצויות אדירות אשר איימו על העיר כולה, המחסנים נשרפו כליל, וכמוכן שאותה אשה מסכנה נשרפה למוות.

למותר לתאר את גודל האסון של משפחתה, ואת החרדה שאחזה את תושבי העיר. הבעל נתקף במוסר כליות על פליטת הפה שלו, שפלט כלפי אשתו בעידנא דריתחא שלא מדעתו, וכך איבד את אשתו, וכילה את ממונו.

כל בני העיר באו לנחמו, אך הוא לא רצה לקבל שום ניחומים, רק האשים את עצמו שהוא אשר גרם לאותו האסון - "למה לי חיים, טוב מותי מחיי" זעק.

כאשר קם מן השבעה נכנס לאדמו"ר רבי דוד משה מצ'ורטקוב. בכה והתחנן שהרבי יתקן לו דרך תשובה לחטאו.

הצדיק שהאסון נגע לליבו ניחמו במילים רכות וחמות. לבסוף אמר: "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו, אין תשובה ותיקון יותר יעיל לחטא כזה מאשר השתיקה!"

בדבריו אלו התכוון האדמו"ר כי להבא יהיה זהיר בלשונו, ואל יוציא דברים מפיו ללא מחשבה.

ברם, אותו החסיד קיבל את דברי הצדיק כפשוטם, ובלי שום התחכמות קיבל על עצמו את "פסק הדין" לשתוק. ומאז ועד סוף ימיו לא הוציא כל דבר חולין מפיו!

בעזרת בניו וקרוביו חיסל את עסקיו. את התמורה חילק ליורשיו, וחומש פיזר לצדקה.

ימים אלו, ימי ניסן, יקרי ערך ושעה אחת ליום יחשבו! (אבנ"ז או"ח של"ו)

"כנגע נראה לי בבית". (פ"ד ל"ה) ואפילו הוא תלמיד חכם ויודע ודאי שהוא נגע, לא יגזור ויאמר נגע נראה לי, אלא כנגע. (נגעים פ"ב מ"ה)

היכולת להודות בשגיאה ובחוסר ידיעה, ציין הגאון רבי יעקב קמינצקי הינה כמעט בגדר הבלתי אפשרי עבור בני אדם בכלל ובפרט לאנשי מקצוע.

רבי יעקב נהג להדגים עובדה זו מסיפור אודות ימיו כרבה של העיירה ציטביאן. ניגש אליו יהודי מבני הקהילה ובידו צבע מאכל מסוים, בשאלה - האם ניתן להשתמש בו כדי להוסיף צבע ליין כשר לפסח.

מאחר שרבי יעקב לא ידע בבירור מהם מרכיבי הצבע. ניגש לרוקח המקומי להתייעצות, וזה הבטיחו כי החומר ראוי לשימוש בפסח. אולם, רבי יעקב חש כי הרוקח בוש להודות באי ידיעתו לגבי הרכב החומר והמשיך בחקירותיו. לבסוף התברר כי הצבע לא כשר לפסח...

סירוב זה להודות באפשרות שטעה, אמר רבי יעקב, היא הסיבה למאמר חז"ל: "טוב שברופאים לגיהנום" - מעטים הם הרופאים שיקדישו יום נוסף, לאחר שכבר הגיעו להחלטה, כדי לשקול מחדש את המקרה מכל זווית אפשרית." (רבי יעקב)

אומנותו של אדם בעולם הזה, ישים עצמו כאילם! (הולין פ"ט)

באחת האסיפות הפנימיות של גדולי ישראל הגיע יהודי שכעס על הגאון רבי נסים קרליץ על שיצא חייב בדינו. החליט לנצל את המעמד הנכבד כדי לבזותו, החל לצעוק לגדף ולהשתולל, במצב שנוצר האסיפה התפזרה.

כשיצאו החוצה פגש רבי נסים באדמו"ר מסלונים, ה"נתיבות שלום". פנה רבי נסים ואמר לו: "חבל שלא יצא מהאסיפה משהו למעשה".

אמר ה"נתיבות שלום": "למה אתם אומרים שלא יצא כלום, ראינו שיעור מאלף, ראינו יהודי שצועקים עליו, מבזים אותו והוא יושב ושותק!" (נר לשולחן שבת)

שתיקה מופלאה נוסח ארם צובא

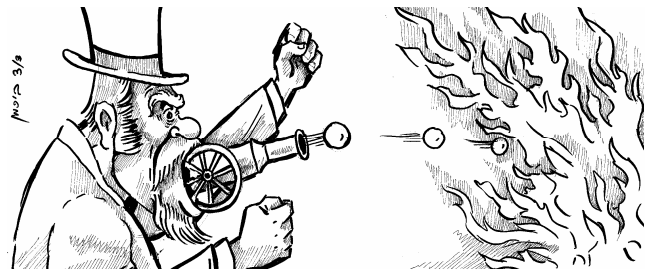
"יהי ביום השביעי יגלח כל שערו את ראשו ואת זקנו". (פ"ד ט) כיצד מגלחו? מעביר תער על כל שיער שבגוף עד שיעשה כדלעת... (סוטה טו.)

מעשה בגאון רבי אברהם הררי רפול, פעם אחת נכנס להסתפר, ובטעות הספר לא שם לב וגלח לו צד אחד של זקנו...

כשראה מה עולל לו הספר, לא כעס כלל וכלל, אלא אמר לו במותק לשונו: "אם כך גלח לי גם את הצד השני".

כשסיים, ביקש רבי אברהם מהספר מגבת וכיסה בה את פניו. וכך הלך במהירות לביתו, ולא יצא מביתו מספר שבועות עד שזקנו גדל שוב... (קובץ "תורה מציון")

מאז פרש מכל הוויות העולם הזה, והסתופף עשרות שנים בבית המדרש של האדמו"ר מצ'ורטקוב, ישב ושתק ועסק אך ורק בתורה ותפילה. כולם הגו בו כבוד, אך הוא היה בז לכל גינוני הכבוד. זהו סיפורו הנורא של השותק מצ'ורטקוב. ("ספר מירון")

"שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו". (משלי כ"א כ"ג)

כשעלה המהרי"ל דיסקין לירושלים הביא עמו את דוד, הילד היתום שגדל בביתו. גדל הנער בצילו של רבינו והיה לתלמיד חכם וירא שמים כה מופלג עד שרבינו היה שולח לו בערב ראש השנה פיתקה שיתפלל עליו שיזכה... ליראת שמים.

לימים התחתן ונולדו לו שלש בנות. חלתה הבכורה ונפטרה. בימי השבעה החלה הבת השניה לבכות 'מתגעגעת אני לאחותי'. כאשר בא המהרי"ל דיסקין לנחם, סיפר רבי דוד שהילדה אינה מניחה להם, כל הזמן היא בוכה ואומרת שהיא רוצה ללכת אל אחותה! שאל מה לומר לה. ראה רבינו מה שראה ואמר: "אמור לה שעוד מעט היא תלך אל אחותה!"

לא יצאו ימי השבעה והפעוטה בת השלש נפטרה... שוב בא המהרי"ל דיסקין לנחם ואמר: "ראיתי כי נגזרה גזירה, מהבת השלישית תראו דורות מבורכים". ואכן כך היה, הבת גדלה ונישאה לג"ר שמואל מועד, והקימה בית לתפארת.

רבי דוד מכל מקום האשים את עצמו באסון שפקד את ביתו: בכל אשם הדיבור המשוחרר, דיבור ללא מחשבה, פסוק מפורש הוא "למה יקצוף ה' על קולך וחבל מעשה ידיך" - אומרת הגמ' 'אלו בניו ובנותיו של אדם' (שבת ל"ב). החליט לגזור על עצמו שתיקה, במשך עשרים ושלש שנים עד יומו האחרון שתק. שם משפחתו אופנהיימר נשכה, 'רבי דוד שותק' כך הכירוהו כולם.

פעם הוצרך להוועץ ברבינו, עלה לביתו, החליט לפרוץ את גדר השתיקה 'הן יורה היא ליטול עטרה בפני הרב הדומה למלאך'. אולם, אך ראהו רבינו, הגיש לו קולמוס ודף נייר... ("השרף מבריסק")

בעת הלוויית הרבנית הצדקנית ויטקינד, עלתה השאלה מי יספיד קודם: האם החתן, הגאון רבי יונה יצחק טורצ'ין, או הבן, הגאון רבי הלל ויטקינד. בענוונותו אמר רבי הלל: 'יד העדים תהיה בו בראשונה' - 'עדים' פירושו באידיש חתן...

עלה אפוא רבי יונה יצחק טורצ'ין לדבר, והנה ארע דבר נורא, באמצע ההספד נדם לבו, הוא היה צעיר לימים.

עלה רבי הלל להספיד ובכה בכי מר: "אמרת 'יד העדים תהיה בו' הפסוק הזה מובא להמיתו, לא הייתי צריך לומר זאת..." ("נר לשולחן שבת")

"בדד ישב - הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו, אף הוא יבדל". (רש"י פי"ג מ"ו)

חרם רבינו תם

החרים ר"ת והסכים רבינו משה תלמידו עמו וכל הגדולים גזרו באסיפת שוק טרוייש באלה וגזירה חמורה שלא יערער ישראל על גט אחר נתניתו, ואם לא ניתן בפניו אל יאמר אילו היה ניתן בפני כך הייתי מערער על העדים או על הגט או על שאר דברים.

על כל אלה גזרנו והחרמנו באלה ובנידוי ובשמתא בשם מיתה ובשממה, והחרמנו בשם להפרע ממנו ומכל משפחתו ובשממה. **יהיה מי שעושה אלה בארור** ובשמתא לכל ישראל, ולא יהיה אדם רשאי להתירו עד עמוד הכהן לאורים ותומים.

אך יוכלו בני אדם להתיר ביניהם להיות להם עסק עם אותו האיש מזמן לזמן, אך לא לכל הימים, כי על דבר זה רבתה מריבה בישראל כי הפריצים שומעים לרחק אבל לא לקרב, ובזוי משפחה עושין כן להשפיל הגבוה ולשים שפלים למרום...

והמערים ערום יחרם חרום לומר לולי הגזירה יש לי להשיב למען ירצה להקשיב דבורו בשתיקה לאחרים, המקום יחרים אותו וינערהו מביתו ועבודתו, בלי שורש בארץ גזעו.

והכל עשינו לשם שמים מפני הרמאים... והוא למען רחמינו יעמידנו על האמת והשלום, יעקב ברבי מאיר. (מרדכי גיטין תנ"ה)

"בית אפל אין פותחים בו חלונות לראות את נגעו". (חולין י')

סיפר הרה"ח רבי מנחם מנדל פטרפס: בצעירותי ברוסיה בזמן שלטון הקומוניסטים, היה זמן בו כל אדם היה מוכרח להשיג כרטיס עבודה. ואוי למי שנתפס ללא תעודה המוכיחה היכן הוא עובד. בחורי הישיבות שלמדו ולא עבדו סבלו רבות מבעיה זו.

והנה יום אחד מצאנו עבודה קלה ונוחה בבית חרושת למוצרי מתכת, שבמשך הזמן היתה אמורה לספק לנו כרטיס עבודה.

מנהל העבודה הוריד אותנו למרתף חשוך בו היו חתיכות מתכת רבות, והורה לנו למיין את המתכת לסוגיה. אמרנו לו: "הרי חשוך כאן, ואיך נוכל לזהות את סוגי המתכת?"

ענה לנו מנהל העבודה: "הביטו אל עמקי המרתף, רחוק יותר, ותראו איזה חושך שורר שם, ותבינו כי פה לא כל כך חשוך. שם בכלל אי אפשר לראות מאומה ופה יש איזה נקודת אור, ואם יש כאן מעט אור החושך יתבהר". והנמשל מובן! ("ר' מענדל")

ניצוצות

"וצייה הכהן וחלצו". (פי"ד מ')

אמו של הגר"י סניידרס היתה חולה, והרופאים קבעו כי יש לכרות את רגלה. הגאון רבי משה סולובייצ'יק הורה לבני המשפחה איך לעשות גורל הגר"א, ועלה להם הפסוק "וצייה הכהן וחלצו", וקטעו את רגלה.

"וארבעה אנשים היו מצורעים פתח השער". **פירש רש"י**: כמו שנאמר "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו". (הפטרות השבע - מלכים ב' ז')

כתב הגאון רבי עקיבא אייגר: הקשה לי חכם - הרי שומרון לא היתה מוקפת חומה מימי יהושע בן נון, כמובא בנביא מלכים, שעמרי קנה את ההר שומרון מאת שמר בככרים כסף, ויבן את ההר ויקרא את שם העיר שמר. משמע דשומרון נבנתה רק בימי עמרי, והרי מצורעים משתלחים מחוץ למחנה רק בעיר המוקפת חומה מימי יהושע?!

והשבתי לו דה"תרגום יונתן" נזהר בזה ותרגם 'וזבין ית כרכא', כלומר דגם מקודם היה כרך גדול, אלא שעמרי פיתח וחזיק את העיר וקראה שומרון, והעיר המקורית זו היתה בנויה כבר בימי יהושע. (ועיין רד"ק מלכים א' יג' יא', תוס' רעק"א כלים פ"א ז', סנהדרין ק"ב)

בשו"ת "בנין ציון" כתב: ותמהתי על גודל בקיאותו של הגאון רעק"א איך לא הזכיר שהגמרא בסנהדרין (ק"ב) סוברת שעמרי הוא שבנה את העיר שומרון - "מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך בארץ ישראל, שנאמר - "ויקן את ההר".

אלא יש ליישב, אכן עמרי הוא אשר בנה את שומרון, רק בדעתו היתה להשוותה לירושלים, כפי שירושלים למלכי יהודה כך תהיה שומרון למלכי ישראל.

בשל כך גירשו את המצורעים משומרון שלא תחסר שומרון מקדושת מחנה ישראל. (ח"ב ס' ד"ה ועוד)

ולכן קראה 'שמרון', שהיא בגימטריא ירושלים. ("מישרים מגיד")

בספר "הכתב והקבלה" תירץ: באמת לשון ה"תורת כהנים" והמשנה 'עיירות המוקפות חומה', וכן כתב הרמב"ם 'דין המצורע שיהיה מחוץ לעיר... ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בארץ ישראל בלבד', (ט"ז י"ז) ולא הוסיפו ענין מימות יהושע בן נון, משמעות הדברים דמכל העיירות המוקפות חומה המצורעים משתלחים, אף שאינן מוקפות חומה מימות יהושע. ("ד"ד מ')

ולחידוד נוסף בענין זה:

מה המשותף לערים אדרינפול, אלכסנדריה, קיסריה וטבריה? אלו ערים שנקראו על שם מלכים. (גמרא וש"תים)